

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum I. Decretalium, Per quadraginta, & tres Titulos distributum, in
quo agitur De Constitutionibus, Seu Legibus universim ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1706

§. V. An lex pœnalis obliget in conscientia ad actum immediatè intentum?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73031)

manet, in ea ætate communiter non adesse sufficientiam illius iudicij, citra periculum passivæ fraudis. Idem est de professo ante 16. ætatis annum.

251. Tota difficultas est in applicatione utriusque regulæ ad casum particularem, in quo quæritur, an hic, & nunc legi, quæ allegatur, locus sit? Nam etsi sciam *locum esse legi*, etiamsi in casu particulari absit periculum, *si lex lata est ex præsumptione periculi communiter conjuncti, & non esse locum legi, quando fundatur in præsumptione particularis facti, ubi constat de veritate oppositi*: quæstio tamen manet, unde cognoscere valeamus, quòd hæc, vel illa lex fundetur in præsumptione facti particularis, vel periculi generalis?

252. Castropalaus *cit. p. i. tr. 3. D. I. p. 14. n. 13.* resolvit quæstionem allatis exemplis, docens legem, seu juris dispositionem, quæ irritat contractus Minoris, & pupilli sine autoritate Tutoris, & alijs conditionibus requisitis, donationem vxoris factam marito, obligationem dotis, renuntiationem illius, aut legitimæ, confectio- nem testamenti, vel electionem sine solennitate, fundari in præsumptione generalis periculi ex natura rei regulariter intervenientis fraudis, ubi ejusmodi præscriptæ solennitates non adhibentur: e contra dispositionem juris, legem, vel præceptum aliquid statuens propter aliquod particulare factum, vel omissionem, præsertim imponens pœnam, vel positivam, vel privativam illi, de quo jus tale factum præsumit, consequenter pœnaliter disponit, communiter saltem fundari, in præsumptione particularis facti; sic quando Judex per sententiam in iudicio præcipit *restitutionem*, vel *solutionem* faciendam à Titio, quia secundum allegata, & probata Titius *detinet alienum*, vel *contraxit debitum*, præceptum procedit ex præsumptione facti, debiti scilicet reipsâ contracti, vel actualis detentionis rei alienæ; quo casu is, cui tale præceptum pœnale imponitur, nullam in conscientia obligationem habet parendi, si certus sit de falsitate præsumptionis, consequenter præcepti, seu legis illi innixæ, ut dictum

est n. 247.

¶(o)¶

§. V.

An lex pœnalis obliget in conscientia ad actum immediatè intentum?

253. **C**Asus est, Superior Ecclesiasticus, vel sæcularis præcipit positionem, vel omissionem alicujus actus, & transgressoribus statuit pœnam, vel ipso facto incurrendam, vel saltem facto, seu sententiâ iudicis infligendam. In tali casu dubitari potest, an subditus in conscientia teneatur ponere actum immediatè præceptum v. g. *solutionem debiti*, præstandam sub pœna 100. aureorum, vel sub pœna depositionis verbalis, ita, ut omisâ solutione *verè peccet*; vel solum factâ solutionis omissione contrahat *debitum subeundi pœnam*, non contractâ culpâ conscientia, propter omisâ solutionem?

254. Ante resolut. not. hoc totum pendere ab intentione legislatoris, an voluerit subditum obligare in conscientia, & ad actum immediatè intentum à lege, & ad pœnam in casu transgressionis; vel solum ad pœnam? certum enim est, quòd, ubi necessarium judicaverit, ut obliget ad utrumque, id iuste possit; & si per solam obligationem ad pœnam, finem à se intentum sufficienter obtineri posse, visum fuerit, iuste obliget ad solam pœnam. Hinc tota quæstio est, unde in dubio colligendum sit, quòd lex canonica, vel civilis lata sit intentione obligandi subditum in conscientia ad *utrumque*, an *solum ad pœnam*? pro quo Not. 2. pœnas alias esse *spirituales*, ut sunt excommunicatio, suspensio, interdictum irregularitas in vindictam delicti, depositio, degradatio, privatio Ecclesiasticæ sepulturæ &c. quasdam merè *temporales*, eujusmodi sunt pœnæ pecuniaria, confiscatio bonorum, carceratio, exilium, infamia, mutilatio, mors &c.

Not. 3. quasdam pœnas esse, quæ supponunt necessariò *culpâ Theologicâ*, seu conscientia, hoc est peccatum contra Deum, imputabile delinquenti, & punito, vel puniendo, causâ delicti. Tales pœnæ sunt omnes censuræ, & plurimæ aliæ pœnæ Ecclesiasticæ, quæ infligi non possunt, nisi Reo peccati. Etsi autem pleræque pœnæ Ecclesiasticæ supponant peccatum grave; id tamen non procedit universaliter; fallit enim in excommunicatione minori, & in

& in suspensione non totali; v. g. solum ad unum actum, & pro una vice &c. distinguendum etiam est inter penas, quæ supponunt peccatum grave, an sint *late sententia*, nimirum, ut incurrantur ipso jure; vel etiam *ferenda*, nimirum post sententiam Judicis, quibus positus:

256. Resp. 1. ex hoc, quod delicto imposita sit *pœna spiritualis*, bene colligi, præceptum, vel legem pœnalem obligare ad utrumque nimirum, & ad actum immediatè intentum à lege, & ad pœnam. Nam omnes pœnæ spirituales, per legem constitutæ transgressoribus, supponunt culpam Theologicam, seu conscientia, commissam contra legem, quæ talem pœnam statuit ipso jure; ergo necesse est, quod lex obliget in conscientia ad positionem actûs immediatè intenti, si positiva sit; vel ad omissionem ejus, si sit negativa, ut tenet communis cum Suarez *l. 4. de legib. c. 18.* Sanch. *l. 6. c. 4. n. 49.* Bonacin. *D. 1. q. 1. p. 7. §. 4. n. 49.* Salas de legibus *D. 10. f. 9.* ex quo sequitur leges Ecclesiasticas, quæ transgressoribus imponunt pœnas spirituales, nec esse *merè præceptivas*, quæ obligent ad solum actum immediatè intentum à peccato, absque pœna; nec *merè pœnales*, quæ obligent ad solum pœnam, quin obligent ad actum immediatè intentum sub peccato: sed esse *mixtas*, nimirum in conscientia obligantes, & ad actum immediatè intentum, & ad pœnam, suppositâ transgressione legis.

257. Resp. 2. quando lex sive canonica, sive civilis transgressoribus statuit *pœnam solum temporalem*, non æquè convenire Doctores. Nam aliqui docent, tali casu legem esse *merè pœnalem*, quoties pœna solum est temporalis, nec aliud legislator exprimit. Hanc sententiam late probat Navarrus in summa *c. 23. à n. 55. & l. 1. consiliorum, consil. 3.* Eandem tenet Valentia in *1. 2. D. 2. q. 5.* tanquam probabilem, cum Diana *p. 1. t. 10. resol. 20* Mathæo de Moya in *questionibus selectis Theol. moral. tr. 6. D. 4. n. 22.* qui pro eadem, tanquam probabili, plurimos alios refert ibid. Idem sentit Castropalaus *P. 1. tr. 3. D. 1. p. 15. n. 12.* Nam ad rectam gubernationem necesse non est, sub culpa mortali præcipere; cum sufficiat culpa politica, vel civilis. Et ideo etiam Escobar *Theol. mor. tom. 1. l. 5. f. 2. c. 7.* probat. 26. pag.

164. quia legislator, inquit, qui ad pœnam temporalem, & æternam potest obligare, si solius meminit temporalis, non videtur intendisse obligare ad æternam; imò quando pœnæ spiritualis, & temporalis facit mentionem, ad solum temporalem obligare, ex sua intentione; docent non pauci. Priorem partem defendit etiam P. Henricus Herdinck *cit.* ut probabilem in *M. S. de legib. p. 19.*

Alij e contra docent, semper esse indicium gravis obligationis, etiam ad actum immediatè intentum à lege, non obstante, quod imponat pœnam solum temporalem, quoties ejusmodi leges eduntur in gravi materia sub verbis graviter præceptivis, nisi aliunde constaret, legislatorem velle tantum sub veniali obligare; sic de Moya *cit. D. 4. q. 3. §. 5. n. 28.* cum Vasquez *1. 2. D. 159. c. 2. n. 10.* Thomas Sanch. in summa *tom. 2. l. 6. c. 4. n. 60.* Becan. *Granad. &* alijs, quorum ratio est, quia, quando legislator utitur verbis graviter præceptivis in materia gravi, quin addat pœnam, colligimus, quod intendat obligare in conscientia graviter; ergo etiam, cum addit pœnam; hæc enim non infert defectum intentionis obligandi, sed legislatorem ardentius intendere legis adimplerionem; ita illi; his præmissis:

258. Resp. dicendum *ex hoc præcisè*, quod commisioni, vel omissioni alicujus actûs statuta sit *pœna merè temporalis*, non rectè argui, à legislatore præceptum, vel prohibitum esse talem actum, immediatè præscriptum à lege, *sub obligatione conscientia*, nisi aliunde intentio legislatoris constet, vel colligatur; sic Castropalaus *cit. n. 12.* & apud eum Navarr. *cit. c. 23. à n. 57.* Reginald. *l. 15. n. 50.* & alij. Nam ratio legis salvari potest in obligatione conscientia *ad pœnam*, suppositâ culpâ; etiam solum politicâ seu civili, per commisionem, vel omissionem actûs sub temporali pœna debiti; ergo, ubi ratio boni communis non exigit obligationem conscientia *pro actu* per legem immediatè intento; ac ejus bono debite consulitur metu solus pœnæ; nec legislator exprimit animum obligandi in conscientia, etiam in actu immediatè ordinato per legem, non est, unde colligamus voluntatem, ac intentionem ejus imponendi obligationem conscientia ad utrumquè. Confir.

lex

lex alternativa, quæ scilicet vel formaliter vel æquivalenter petit, vel positionē alicujus certi actus, vel solutionem pænæ, si committitur actus, non obligat determinatè ad actum; sed leges, quæ imponunt pœnam merè temporalem transgressoribus, saltem æquivalenter sunt hõc modò alternativæ; ergo non obligant determinatè ad positionē talis actûs: min. prob. 1. ab exemplo aliarum legum, quæ petunt vel non fieri actû, vel petere licentiam faciendi actum, sic ut si neutrum fiat à subdito, sit reus culpæ; 2. omnis conditionata, saltem æquivalenter, est alternativa; sic lex, quæ, si quis luserit aleã sine licentia superioris, statuit multam 10. aureorum, conditionalis est, & pœnam exigit, si quis luserit sine licentia; resolviturque, seu æquivalet huic: *vel non lude sine licentia*; vel, *solve multam*; quæ alternativa est; sed sic se habent ejusmodi leges imponentes transgressorib⁹ pœnam temporalem, nisi aliud exprimat legislator, quòd velit utrumque; contra illum enim, qui potuit aliter dicere, & non dixit, interpretatio justa fit; ergo.

260. Dixi: non rectè colligi animum *obligandi in conscientia ad actum immediatè ordinatum à lege, ex hoc præcisè*, quod transgressioni statuatur *pœna temporalis, etiam gravis*. Nam in hoc conveniunt cum hac opinione non tantum auctores primæ sententiæ in n. 258. licet contrarium sentiant Suarez, Sanchez, Bonacina, & complures alij apud Castropal. cit. n. 11. saltem in casu pænæ mortis &c. verum ratio conclusionis (n. 259.) valet etiam in hoc casu.

261. Dices tamen 1. cum his; illæ graves pœnæ temporales debent esse justæ; hoc autè non fieret, si non supponerent culpam gravem in commissione, vel omissione actûs imediatè à lege ordinati, vel præscripti. sed Resp. dist. maj. nisi supponerent culpam, vel Theologicam, vel politicam, seu civile, quæ scilicet consistit in deordinatione perfectionis debitæ, secundum ordinem alicujus Reipublicæ, quam importat commissio, vel omisso libera conc. simpliciter Theologicam neg. cum enim Legislator, si vellet, posset non obligare sub culpa Theologica per talem legem, ut dictum est; non necessariò supponit culpam Theologicam ea pœna apposita; sic distinctà minore neg. conseq.

Confirmari potest exemplo communitè recepto, quod affert Castropal. cit. n. 12. Nam custodibus murorum in bello lex imponi potest de vigilia in bello, sub pœna vitæ, quin ex vi hujus legis ad custodiam graviter obligentur in conscientia. Unde Navarr. cit. nihil speciale, inquit, reperitur *in pœna mortis, & mutilationis*, ratione cujus culpam mortalem debeat necessariò supponere. Hinc aliud est, talem, qui committit, vel omittit actum sub pœna mortis prohibitum, & sic exponit se gravis mali periculo, *peccare in conscientia, contra legem naturalem* per commissionem, vel omissionem talis actûs; aliud, quòd *contra illam legem humanam, & pœnalem*. Nam hanc obligationem ad ejusmodi actû nec exprimunt verba legis illius humana; nec arguit impositio pænæ.

Ratio hujus est ulterior. Quia, si pœna temporalis necessariò argueret obligationem conscientiæ ad actum immediatè ordinatum, esset ex eo, quòd temporalis pœna necessariò supponat culpam conscientiæ contra talem legem Reipubl. tanquam aliquid necessarium ad defensionem sui juris, at hoc fallit, cum æquè, imò frequenter magis salvum stet jus Reipublicæ metu solius pænæ temporalis, quam culpæ Theologicæ; cum notum sit illud: *oderunt peccare mali formidine pænæ*. Deinde sic *omnis lex pœnalis foret mixta*, quòd tamen multi negant, volentes nullam pœnam temporalem, nisi mortis, & mutilationis esse indicium sufficiens, quòd legislator in conscientia voluerit obligare ad plùs, quam solam pœnam, ut videri potest apud Castropal. cit. n. 11.

Dixi 2. in n. 259. *ex sola pœna temporali, etiam gravi*, non haberi sufficiens indicium, quòd lex obliget in conscientia ad actum immediatè ordinatum à lege, nisi *aliunde mens legislatoris constet*. Unde quæstio est 1. an saltem eo casu sit sufficiens indicium obligationis conscientiæ ad utrumq; , quando legislator utitur *verbis præceptivis, & simul injungit transgressoribus pœnam temporalem*? quæ autem verba sint propriè præceptiva? dicemus à n. 273. Responsio verior affirmat, nisi consuetudo legitima obtineat contrarium. Supponendum autem nos loqui de verbis præceptivis, *immediatè directis ad ipsum actum, directè ordinatum à lege*, v. g. *solutio-*

lutionem veltigalium &c. Nam verba præceptiva significant, quòd præcipiens intendat eum obligare, cui præcipit, ad illud præstandum, ad quod immediatè dirigitur præceptum; ergo si immediatè dirigitur ad ipsum actum directè ordinatum à lege, significat, quòd præcipiens intendat eum obligare, cui præcipit, ad actum directè ordinatum à lege; ergo est sufficiens indicium, quòd intendat obligare non ad solam pœnam, sed ad hanc, & simul ad actum immediatè ordinatum à lege, quando transgressoribus imponit pœnam temporalem non utcumque, sed utendò simul *verbis præceptivis immediatè directis ad ipsum actum directè ordinatum à lege*; ita Sanch. l. 6. in Decalog. c. 4. n. 60. & plures alij, quos citat, & sequitur Castropal cit. p. 15. n. 8. Dixi autem, nisi consuetudo legitima obtineat contrarium; hæc enim est optima legum interpretis, ut dicitur c. cum dilectus de consuetud. & l. minimè ff. de legib. Confirmari potest ex eo, quia si Legislator prohibens, vel præcipiens aliquem actum, non comminandò, vel statuendo pœnam aliquam transgressoribus, rectè colligimus, ipsum actum esse sub obligatione conscientie, quando materia potest sub tali obligatione constitui, & Legislator utitur verbis *præceptivis directè de ipso actu*; sed appositio pœnæ sub iisdem verbis præceptivis directè de ipso actu, non mutat verba, & eorum significationem; ergo etiam in hoc casu indicant obligationem conscientie de ipso actu.

265. Pro solutione contrariorum not. 1. concedi, quòd non debeant subditis imponi leges, & onera, præsertim conscientie, sine necessitate, sic aestimata à prudenti, ac Deum timente Legislatore cui cordi sit bonum commune; quando autem talis Legislator condit legem cum pœna temporali, simul & verbis præceptivis immediatè directis ad ipsum actum à lege directè intentum, est sufficiens indicium, inferendi eum aestimasse necessitatem obstringendi non tantum ad pœnam, sed ad ipsum etiam actum legis; multos enim cohibet metus peccati contra conscientiam, quos non cohibet metus pœnæ temporalis.

266. Not. 2. licet Legislator sciat probabilitatem sententiae, docentis universaliter, leges, quæ præcipiunt, vel prohibent aliquid sub pœna temporali, obligare in con-

Tom. I.

scientia solum ad pœnam, & non ad actum immediatè præscriptum, nec eam probabilitatem intendat tollere; exinde tamen non sequi, subditos esse absolute, sed tantum probabiliter deobligatos; quò non fit, oppositum esse probabilius, ac verius; nec semper locum esse, cuicumque probabilitati, prout revera multi abutuntur.

Not. 3. etsi verum sit, consuetudinem esse optimam legis interpretem; & Navarrus in Summa c. 23. à n. 55. & alibi, dicat, consuetudine receptum esse, quòd ejusmodi leges habeantur, ut merè pœnales; quia tamen alij Doctores (ut diximus n. 264.) negant hanc consuetudinem, ubi tales leges feruntur sub verbis præceptivis, ex illis nihil omnino certi, aut majoris probabilitatis concludi potest pro sententia nostræ opinioni contraria.

Not. 4. concedi, quòd legislator humanus non possit directè (secus indirectè) obligare ad pœnam æternam; & transmitti, quòd ubi ex duobus propositis unum conceditur, & alterum tacetur, censeatur exclusum, quòd tacetur, juxta c. Nonne, de præsumpt. sed ex hoc tantum sequi, quòd, quando legislator humanus transgressoribus legis statuit pœnam temporalem absque verbis præceptivis immediatè directis ad actum directè præscriptum à lege, ipsum intendere solum obligare ad pœnam; non autem, si secus.

Not. 5. cum dicitur, antiquos legislatores, & Principes seculares, imponendo leges sub pœna temporali, nihil cogitasse, aut curasse de obligatione conscientie: posse dupliciter responderi, & 1. contra utentes hoc argumento, inferendo, ergo nec ad pœnam est obligatio conscientie; quòd tamen non admittunt. 2. id immeritò dici, quando usi sunt verbis præceptivis, immediatè directis ad ipsum etiam actum directè ordinatum à lege; alias verba significassent obligationem ad actum, sine animo obligandi ad actum; quòd de illis non rectè dicitur. Unde etiam, cum dicitur: in dubio obligationis, & pœnatum, mitiorem interpretationem esse faciendam, admitto datam regulam, sed nego, quòd, quando legislator utitur verbis præceptivis de ipso actu immediatè, adsit dubium obligationis; nam supra quòd immediatè cadit præceptum, supra id im-

mediatè cadit obligatio, ut constat ex confirmatione in n. 259.

270. Quæstio est secundò, an sit sufficiens indicium, quòd legislator intendat obligare in conscientia non tantum ad pœnã, sed etiam ad ipsum actum immediatè à lege ordinatum, quando non utitur verbis præceptum significantibus, *de ipso actu, sed indifferentibus?* Resp. negativè, & dico, tali casu esse obligationem conscientie ad solam pœnam, atque adeò legem esse merè pœnalem. Ratio est, quia, cum legislator potuerit significare, quòd intendat obligare in conscientia etiam ad ipsum actum immediatè ordinatum à lege, & tamen non fecerit, justè præsumitur contra illum, quòd noluerit obligare in conscientia ad actum, sed solum ad pœnam transgressoribus statutam; hoc tamen intellige, *secusã consuetudine mentem ejus aliter declarante*; sic Azor p. 1. l. 5. c. 6. q. 5. Sanchez l. 6. in decal. c. 4. Suarez de legib. l. 5. c. 4. n. 9. & alij. Ex quo infert Castropal. cit. p. is. n. 10. Si lex dicat: *ordinamus*, ne aliquis è regno pecunias, vestes, vel arma extrahat, *sub illorum amissione*; talem extractionem non prohiberi præcepto, vel lege rigorosã (nimirum prohibente illam extractionem sub obligatione conscientie) sed tantum transgressores subijciente pœnis, nimirum illorum amissioni, *taliter*, quòd vi, & armis eorum exactioni, & acceptioni resistere non possint.

271. Quæstio communiter etiam est hoc loco, an vectigalia justa debeantur in conscientia, si lex pœnam imponat non solventibus? negativam sequitur Navarrus in Summa, c. 23. n. 60. Angelus V. *Pedagogum* n. 6. & omnes, qui tenent indefinitè legem humanam, quæ transgredientibus statuit pœnam temporalem, non obligare in conscientia, nisi ad solam pœnam, de quibus sermo fuit à n. 257. Castropal. tamen p. 1. tr. 3. d. 1. p. 15. n. 13. *¶ Ex hoc*, sequitur affirmativam non tantum, quando verbis præceptivis immediatè directis ad solutionem vectigalium lex fertur (quia præceptum est de re justa, & debita Regi) sed etiam quando *per verba indifferentia*, non quidem in vi legis humanæ, sed in vi legis naturalis, determinatæ per illam ordinationem, & decretum Principis. Nam jure naturali tenentur subditi

ad Principis sustentationem concurrere; quo autem modo debeant concurrere, assignat Princeps suo decreto, ergo tali assignatione facta debentur illi vectigalia; sic ille.

In data quæstione judico valde probabiliter sustineri eam sententiam, quæ in conscientia obligat ad solutionem vectigalium, quæ justa sunt, quando Princeps legem fert *verbis præceptivis immediatè directis ad eorum solutionem; non autem quando verbis solum indifferentibus*, hoc est, non præceptivis immediatè directis ad eorum solutionem. Ratio primæ partis est ex n. 264. ratio secundæ est ex n. 270. quia etsi jus naturæ obliget subditos, ut concurrant ad sustentationem Principis eo modo, quo ipse ordinaverit; quia tamen potest hoc ipsum ordinare dupliciter. 1. ut sine ulteriori culpa conscientie in omissione solutionis, subeant pœnam confiscationis, ubi non solverint; atque adeo obligando in conscientia solum ad pœnam, non ad culpam; 2. obligandò in conscientia ad utrumque, ex lege naturali neutrum determinatè concluditur; sed solum alterutrum, prout scilicet ipse voluerit, tanquam expediens communi bono; ubi autem utitur verbis solum indifferentibus, rectè arguitur, non voluisse obligare in conscientia, & sub peccato ad utrumque, ut diximus n. 270. & tenet ipse Castropal. cit. num. 10. ergo. Cujus ulterior ratio est; quia ceteroquin etiam in eo casu, quo ipse Castropalaus (ut constat ex n. 270.) concedit esse obligationem solum ad pœnam, dici deberet, & pœnam, & omissionem extractionis mercium, esse debitam sub obligatione conscientie, non quidem in vi legis illius humanæ, sed naturalis determinatæ per illam humanam. Nam jure naturali tenentur subditi Republicæ concurrere ad huius conservatõe; quo autem modo debeant ad hoc concurrere, assignat is, qui reipublicæ præest; ergo tali lege posita in conscientia debetur reipublicæ non tantum pœna, si lex violatur, sed etiam non extractio v.g. armorum vetita sub tali lege; sed hoc non rectè sequitur juxta dictum authorem in n.

270. quando lex utitur verbis solum indifferentibus; ergo nec illud.